

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:
Szerkesztőség, kiadóhivatal és
könyvkiadóvállalat 95-28
Nyomda 143-06

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.
MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1886—1915

SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti

DR. SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:
VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 100 korona
Fél évre 50 korona
Negyed évre 25 korona

Ujév

Irla: Dr. Hevesi Simon

Ujév küszöbén állunk ismét és a remény ősi ereje jogát követeli, midőn a jövőbe tekintünk; szíveinkből kitör a zsoltáros imádság: „deríts örömmre minket azon napok ellenében, mikor szenvedni hagytál, azon évek ellenében, midőn balsorsot láttunk!” Mert nehéz esztendőök forrataga zajlott át fölöttünk. Véres háborus esztendőök szörnyű áldozatait, szenvedés és megpróbáltatásai megtörték erőnket és majd nyugodtabb idők lehiggadása teszi csak lehetségessé, hogy számba vegyük véres sebeinket, pótolhatatlan veszteségeinket. A háboru véget ért és utána titáni belső viaskodások és forrongások végezték romboló munkájukat. A messiási idők szenvedéseit éltük át mindannyian. Voltak, akik azt hitték, hogy a messiási kor küszöbére értünk. Megmondottam akkor, hogy ből-

cseink óvatosságra intenek, óvatosságra forrongó időknek a kedélyeket magukkal ragadó hangulatai között, mert tanításuk szerint az ábrándok hasonlitanak ama kőszáli zergéhez, mely a szakadékos hegyvidék magaslatainak bércei panorámájában most előbukkan mint futókép, most eltűnik a sziklatörmökegek között, mert az emberi állapotok igaz egyenlőségen és testvériségen alapuló javulása nem következhet el egyoldalú és kizárólagos hatalmi vágyak utvesztőjében és nem lehet eredménye az önzésnek, erőszaknak, elnyomásnak, mert csak is az önzetlen idealizmusnak és a rideg materializmust legyőző bibliai erénynek és szeretetnek nyomán jöhetne el a minden vallás által tanított és minden emberi kebel által áhitott boldogabb idő.

Bizony szenvedések és sötét fájdalmak szakadtak reánk — sulyát most is hordjuk és még soká fogjuk hordani — és mégis remélnünk kell! Remélnünk kell, hogy sok sebből vérző, elalélt hazánkra eljön a béke-korszaka, a gyógyulás, az erő-

gyűjtés, az építés, az alkotó munka időszaka! Remélnünk kell, hogy a borzalmas háború és a leirhatatlan vervesztés, az anyagi pusztulás és a haremolochjainak hozott töméntelen áldozata után eljön, vagy legalább közelebb jön azon idő, midőn az emberek készek lesznek áldozatokat hozni a világbékeért és amidőn teljesül a próféta szent óhajlása, hogy a háború irtó eszközeit átalakítják a becsületes és boldogító munka szerszámaivá. Remélnünk kell, hogy a viaskodások és küzdelmek korának leűntével az emberiség haladni fog és az osztályharcok és nemzetek közötti háborúk helyét a jogok általános uralma foglalja el. És remélnünk kell, hogy a háború tüzeinek kialvásával a szellemi élet világosságának uralma fog előbukkanni, mely nélkül a hanyatlás csak egyre mélyebb, csak egyre sivárabb lehet.

Azokat a csapásokat, melyek magyar hazánkat sújtották, mélyen megérezte a magyar zsidóság. Elsősorban a háború, azután a defaitizmus, majd a kommunizmus és végül az antiszemita törekvések voltak a csapások, melyek végzetes romboló erővel pusztítottak végig hazánkon és kimerítették az élet-hez szükséges legmélyebb erőforrásokat. Nem vagyok elfogult, midőn azt hiszem és nem vagyok egyoldalú, midőn úgy vélem, hogy ezek a csapások mind, kivétel nélkül, egyformán károsak voltak magyar hazánkra és mireánk, ennek a hazának testvéreinkkel együtt áldozó és gyászoló, de azoknál talán többet szenvedő zsidóhitű gyermekeire. Am ezek a szenvedések ne tegyenek minket elfogultakká. Ne veszítsük el a mi hitünket a magyar nemzet nemes jellemében, melyről évtizedeken át megalkotott és vallott, a belföldön és a külföld közvéleménye előtt ismételtén kifejezésre juttatott meggyőződésemet és fölfogásomat az uóbbi idők fájdalomosan észlelt szomorú eseményei sem rendithették meg. Ne veszítsük el hitünket a magyar nemzet ősi jogérzésében, melynek a művelt világ haladó fölfogásával lépést tartó és a mögött soha vissza nem maradó ereje és harmóniája van, és ne veszítsük el hitünket a magyar nemzet életképességében, életrehivatottságában és jövőjében, melyet fokozottan odaadó munkával és áldozatkészséggel szolgálni legszentebb kötelességünk és föladatunk a mai kivételesen és válságosan nehéz viszonyok között.

Lesznek talán, akik álmélkodnak és csodálkoznak, hogy ujévi elmélkedésem nem a keserűségnek, nem a fölháborodásnak, nem a följajduló panasznak és fájdalomnak ad visszhangot keltő kifejezést, de mint mondtam, meggyőződéseimet nem engedem a múlt események hatása alatt meglapulni és megrozzanni, — én nem tudom a magyar nemzetet fáj-üldözőnek és vallásüldözőnek hinni és elképzelni, én nem tudom elhinni, hogy ennek a fényes erényekkel megáldott, de a sors által végzetes örvényekbe sodort nemzetnek szelleme fiai tulnyomó többségében nem volna ellensége mindenféle kegyetlenkedésnek, ártatlanok üldözésének, felekezeti izgatásnak, törvénysértésnek, jogtiprás, igazságtalan vérhíráskodásnak, hatalmaskodásnak, fosztogatásnak, emberi jogok lábbal tapodásának és elkobzásának, ártatlanul szenvedők szenvedését tetéző lelketlenségnek, a felekezeti állam jelszava alatt elharapódzó anarchia állandósításának, tulajdon jó hírneve beszennyezésének és a művelt világ köztudatát

megsértő igazságtalanságnak — és mert hiszek a magyar faj és a magyar nemzet erényeiben, azért hiszek annak jövőjében.

A világtörténelmi események vashengere végig gördült hazánkon. Letarolva, letörve minden — bus képet mutat a jelen. De higgyünk a jövőben! Éledjen a szivekben az ősi remény, mely jogot kér és oszoljon a csüggettség. Ujév küszöbén imádkozunk az Élet és Igazság Istenéhez, hogy legyen kegyelmes hozzánk és támogasson kegyelmével. Mindenható, Világéltető, nemzeteket őrző Isten nyilatkoztasd meg a te hatalmadat és kegyelmedet rajtunk. Erős jobbod támogassa magyar hazánkat és emelje föl megrozkodásából a nemzetet. Nekünk pedig kik Egységedet valljuk és hódolunk törvénytető Főnséged előtt a törvény és ítélet ünnepén, adj erőt, hogy tudjunk cselekedni és dolgozni érte, munkásságunknak pedig adj sikert és eredményt egyetemben e hon összes hű gyermekeinek a haza és nemzet fölvirágoztatására szentelt munkájával. Adj erőt azoknak, kik oltáraidat építik templomban és iskolában. Küldj vigasztalást gyermekeidnek, a végtelen szenvedés kínjait viselőknak, a fájdalomban görnyedőknak, vesztett boldogságot siratóknak, sirva gyászolóknak. És hozd el a Béke áldott korszakát, hogy kisarjadjon véráztatott mezők éltető termése a béke napja alatt és összeforranak a szivek testvéri verejtékkel öntözött anyaföldön. Tünjön a múlt év átkaival, jöjjön az új esztendő oltalmaddal és áldásoddal! Oh, valósítsd meg rajtunk a szent ígét: „mint a föld fakasztja sarjadó fűvét és a kert meghozza termését, úgy sarjaszt az Ur áldást, dicsőséget ebben az országban!”

Akták.

V.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Vonatkozással mai szóbeli előadásomra, tudomására hozom Nagyméltóságodnak, hogy a hitközséghez állandóan érkeznek súlyos panaszok azon sérelmek miatt, melyek vidéki hitfeleink ellen az u. n. *fehér gárdák*, vagy az általuk szóval, de gyakran erőszakos példával felbujtott lakosság részéről történik.

Azokon az eseteken kívül, amelyek eddigi előterjesztésemben foglaltatnak, felemlítjük különösen a csatolt jegyzésben felsoroltakat. Legujabb a sátoraljaujhelyi hitközség által felpanaszoltatott következő eset:

A sátoraljaujhelyi lakosok, amikor Budapestre, vagy máshová utaznak, kocsin mennek Sárospatakra és csak ott szállhatnak vasutra, Sárospatakon kénytelenek utigazolványaikat láttamoztatni, ez történik a sárospataki főiskolában, az ottani katonai hatóság által. Ez a katonai hatóság, mely többnyire fiatal tisztekből áll, rendszeresen üzi azt a sportot, hogy az ott megjelenő zsidó vallású utasokat egy e célra szolgáló szobában megkinozza és véresre veri. Ezt a súlyos visszaélést a testi biztonság és polgári szabadság ellen ezennel tudomására hozzuk Nagyméltóságodnak és kérjük, hogy erre nézve intézkedni kegyeskedjék.

Értesítjük továbbá Nagyméltóságodat, hogy Jászberényből kivonulván a románok, ott karhatalom szervezkedett Kreybig őrnagy, vagy alezredes ve-

zérlete alatt. Ebbe a karhatalomba felvették a jelentkező volt katonatiszteket és katonákat, a jelentkező zsidó vallású tiszteket ellenben visszautasították.

Miután ebben bizonyos félreérthetetlen tendencia mutatkozik, nyugtalanság támadt a zsidóvallású lakosság körében, miért is felhívjuk Nagyméltóságod figyelmét, kérve szíves intézkedését, hogy az újonnan szervezett karhatalom tényleg a rendet és nyugalmat szolgálja Jászberényen és ne álljon semmiféle egyoldalú párttendenciák, vagy pártgyűlölség szolgálatába.

Általában meg kell jegyeznünk a Budapesten szervezendő karhatalomra nézve, hogy hallatlannak és igazságtalannak tartjuk azt az eljárást, hogy a szervezéssel megbízott főtisztek rendszeresen visszautasítják a karhatalomhoz jelentkező zsidóvallású tiszteket. Ismeretes dolog, hogy a Budapesten tartózkodó tartalékos tisztek igen jelentékeny hányada felekezetiünkhöz tartozik. Közismert dolog az is, hogy ezek között számosan vannak olyanok, akik végig küzdöttek a háborút, mindig vitéz és kifogástalan katonák voltak, miről számos és diszes kitüntetések tanuskodnak. Hozzáteesszük még azt, hogy meggyőződésünk szerint a jelentkező zsidóvallású tisztek közül igen kevesen gondolnak aktív szolgálatra, tehát bizonyára nem fognak konkurrenciát csinálni azoknak, akik a katonai pályát kenyérhivatásnak tekintik. Meg nem érdemelt sérelem azonban ilyen vitéz tisztekre nézve, hogy őket csupán vallásuk miatt visszautasítják és nem tartják érdemesnek arra, hogy másvallású bajtársaikkal együtt gondoskodjanak Budapest közbiztonságáról, de másrészt, ez az eljárás alkalmas arra is, hogy a mai izgalmas időkben gyanút és bizalmatlanságot keltsen.

Tisztelettel kérjük ennél fogva Nagyméltóságodat, hogy ennek a semmivel sem indokolt és emiatt a magyar törvényekkel ellentétben álló eljárásnak végét vetni méltóztassék.

Budapest, 1919. szeptember 16.-án.

Székely Ferenc,
a pesti izr. hitközség elnöke.

A dunántúli zsidóüldözések aktáiból.

(A pesti zsidó hitközség panaszirodájának jegyzőkönyvel.)

Jegyzőkönyv. Felvétellett Budapesten 1919. szeptember hó 9-én. Klein Jakab kántor (lakik: Simontornya, Tolna vm.) által.

Folyó évi augusztus hó 29-én a „Simontornyai Keresztényszocialista Párt” gyűlést tartott, amelyen elhatározták, hogy a község zsidó vallású lakosságának augusztus hó 30-án reggel 6 órától számított 48 órán belül el kell a községből távoznok. Mikor erről engem szomszédom, Mohr Ferenc értesített, a községi bíróhoz, Petres Pálhoz mentem és megkértem, hogy tekintve héttagu családomat és hogy a községet 33 éve lakom, mely idő alatt senkivel semmi bajom volt, nyilvánosan nem szerepeltem, csupán a családomnak éltem, — legalább az én családomnak engedjék meg, hogy a községben tartózkodjon. A bíró, ki kérésemet méltányolni tudta, megkért, hogy másnap délből jöjjelek el, talán addigra sikerül a lakhatási engedélyt megszerezni.

Mikor másnap délből a bírónál megjelentem, ez értesemre adta, hogy — ugymond — „miattam itt maradhat, de az életéért nem vállalok felelősséget.” Látván a mindinkább feltornyosuló veszélyt, az ugynevezett „népítéletet”, kénytelen voltam csekély kézipodgyászommal és héttagu családommal, életünk megmentése

végelt vonatra ülni és Budapestre menekülni. (Mellékelve a hivatalos okmány.)

Gellér Imre Pál

Klein Jakab

jkv. vezető.

Igazolvány. Simontornya község előjárói bizonyítjuk, hogy községünkben f. hó 29-én tartott népgyűlésen azon határozat lett hozva, hogy az izraeliták a községből 48 órán belül távozzanak, tovább értük felelősséget nem vállalnak. Simontornya, 1919. augusztus 30. Bereczk s. k. főjegyző, Petres Pál s. k. bíró. P. H. Pecsét felirata: Tolna vármegye, Simontornya község 1903.

Jegyzőkönyv. Felvétellett 1919 szeptember 14-én Löw Wolf bornagykereskedő (l. Sátoraljaujhely, Zemplénmegye) által.

Sárospatakon, ha Ujhelyről jön vagy megy az ember, beszállás előtt az indóházzal szemben levő kollégium épületében kell az igazolványt hitelesíteni. Itt a zsidó kinézésű utasokkal szemben akcióba lép a tiszt karhatalmi század, akik az alájuk rendelt csendőrlégénységgel együtt, általuk teljesen ismeretlen, kommunizmussal vagy mással még csak rosszhiszeműen sem gyanúsított férfiakat és nőket, sok esetben fejüknek előbb revolvereket szegezve s nekik haptákat vezénnyelve, véresre pofozzák. Igen sok esetben áldozataik aléltan rogytak össze. A Bethlen Gábor által a protestáns üldöztetések idején alapított kollégium falai pirosra vannak festve a szervezett terror hősei által valószínűleg üldözött zsidók és zsidó asszonyok ártatlan vérével.

A sok közül előttem ismeretesebb esetek:

1. Weinberger Izsák sátoraljaujhelyi lakos, bornagykereskedő.

2. Tannenbaum sátoraljaujhelyi lakos, bornagykereskedő szakállát is levágták s 2 napon át bezárva tartották.

3. Teichmann bornagykereskedő, beregszászi lakos szakállát is megnyirbálták.

4. Szüszholz Sátoraljaujhely melletti bar-i földbirtokos fiát megbotozták.

5. Friedländer liszkai rabbi lányát megverték.

6. Egy átutazó kereszténynek, minthogy zsidónak tartották, kiverték két fogát.

Ezen eseteket dr. Székely Albert sátoraljaujhelyi ügyvéd, rokonom átadta az ügyészségnek. Az ügyészség az ügyek nyomozásával a csendőrséget bizta meg, mert azt hiszi, hogy a csendőrség tagjai, minthogy a csendőrlégénység is aktív részt vett a panaszolt ütésekben, legjobban tudja a tényállást megállapítani. — Tudomásom szerint eddig 180 embert verték meg.

Krausz Lázár sárospataki rövidárunagykereskedő 17 éves fiát véresre verte Éva hadnagy ur. Gottesmann sárospataki ügyvéd a sérült nevében bűnvádi feljelentést adott be. Ennek során Éva bajtársai szombati napon megidéztek a sértettet, revolvert szegeztek fejének és oly jegyzőkönyv aláírására birták, mely szerint őt senki sem bántotta és Gottesmann hamis följelentés beadására birta rá. E percben e ténykedés folyamán Gottesmann hamis vádra való felbujtás címén letartóztatották, a „fölbujtott” Krauszt azonnal szabadlábon hagyták. Krausz erre kijelentéseinek következményeit látva, jegyzőkönyvbe mondta jogi képviselőjét hamisan terhelő vallomásának jogi körülményeit. Löw Wolf sátoraljaujhelyi lakos, s. k.

Jegyzőkönyv. Felvétellett 1919. szeptember 2-án a P. I. H. panaszirodájában. Megjelenik Reimand József vörösberényi lakos, mészáros, előadja a következőket:

Szombaton, aug. 29-én megjelentek a faluban a fehér gárdisták. Elmentek a község házára s ott összehívták a község zsidó lakosait. Kijelentette előttük egy hadnagy (gróf, nevét a község előjárósága tudni

fogja), hogy a kormány rendeletére 24 órán belül hagyják el a falut. Később ugyanezen hadnagy megjelent apám, Reimand Ignác mézáros lakásán s felszólította, hogy fogasson be, üljön fel a kocsira s jöj-jön vele. Kivitték a falu határába s ott agyonlőtték. Kijelentem, hogy édesapám semmiféle kommunista-mozgalomban részt nem vett; sőt mint ellenforradalmár, le is volt tartóztatva s a forradalmi törvényszék által egy hónapi elzárásra volt ítélve.

Kelt Budapesten a mai napon.

Reimand József.

Rosenbaum Géza, jkv. Hitelesitem: Dombóváry.

Jegyzőkönyv. Felvétel szeptember 5-én Budapesten. Pick Mór földműves és kereskedő nagyszokolyi (Tolnamegye) lakos által.

Tolnamegyei Nagyszokoly községbe szeptember 1-én tizenhat fehér tiszt érkezett, két százados, főhadnagys és hadnagys, rögtön összeszedték az összes kommunistákat és összes zsidókat és a községi fogdába zárták. 2-án délelőtt 10 óra tájban a községi bíró, az előjáró és a százados a letartóztatottakat egyenként kihallgatták.

Mikor engem hallgattak ki, kérdezte a százados: „Tudja-e, hogy miért hívták?” Azt feleltem: „Nyilván, mert kommunistának tartanak.” Azt felelte: „Téved, tudjuk, hogy nem volt kommunista, hanem árdrágító.” Azt feleltem: „Nem lehettem, mert november 4-én ellopták áruimat”, mire azt felelték: „Hisz nyitva volt az üzlet!” És visszakisértek a fogdába.

Délután 4 órakor összedobolták a község népét, hogy népitélet lesz, a százados szónokolt: „Ez mind csak a zsidók miatt van, mert harminc zsidó népbiztos volt, ezek is kommunisták, csak egy nem.” (Ami rám vonatkozott, amiért rám is mutatott ujjával.) Egyben kihirdette az előjárósági szobában hozott ítéleteket, például 25, 30, 50 bot; persze asszonyokra és leányokra is. Én reám 25-öt. A végrehajtást a főhadnagys és hadnagys teljes erejükkel végezték; nekiizzadva, az utcán, a megveretteknek azután énekelni kellett.

Aztán Györke István bíró az I. emeleti erkélyről kérdezte meg, hogy akarja-e a nép, hogy 48 óra alatt az összes zsidókat kihajtsák. A nép igent mondott. Az előjárósági ülés ezt határozatilag kimondta.

Hét órakor este ágyamból, hol a veréstől betegen feküdtem, felkeltettek, hogy 9 óráig árusítsam ki az összes áruimat; felmérés után és a kérendő árak után 8 órakor jöttek a vevők és p. o. 1914-ben 70 koronaért vett vaskályhát 20 koronaért árusítottak ki. Az eladogatás közben folyton-folyvást be-beugrottak a tiszturak és megszábták az árakat. Ordítva persze: „Menynyiért adtad, zsidó, felakasztatlak!” Bárha a vételár egy kis hányadért kényszerítettek eladni. És én a parancsot teljesítettem, mert szuronyt szegezve fenyegettek és több ízben végigvágott rajtam a kapitány bottal.

Másnap, 3-án, a bíró felhívott és közölte, hogy 48 órán belül távozzam. Kérleltem, hogy adjon hosszabb időt, mert a lovaimat a fehérek vették kölcsön, de a bíró nem adott halasztást, mert nem vállalt felelősséget az életemért. Lejövet egy tiszt (főhadnagys) azzal fogadott, hogy ha a maradék árut tüstént el nem adom, felakasztat. Hazamenet most már azt türtem, hogy mindenki vigyen el pénz nélkül, amit akar. Hébe-hóba egy-egy koronát dobtak oda. 30.000 korona értékű áruért 2300 koronát vettem be.

Egy otthonmaradt lovamat kocsiba fogva, feleségemmel együtt Sárbogárdra menekültem. Gabonám, marhám, horom, butorom mind ott maradt. Szökésem előtt Kovács Ferenc kispasztort biztam meg, hogy vigyázzon mindenre. Éjjel 2 órakor kocsisom jött Kovács Aron üzenetével, hogy jöjjenek, mert mindent ellopnak. Majd odamódosította kijelentését, hogy nem Kovács, hanem a fehérek küldték, hogy mindent potomáron kiárussanak.

Erre én a községi jegyzőnek a kocsissal levelet küldtem, melyben megírtam, hogy lakásomat vegye zár alá és pecsételje le, különben a községi előjáróságot teszem felelőssé a hiányokért, én pedig Budapestre megyek jelentést tenni.

Sérüléseimről orvosi látelleletet fogok hozni.

Mint tanuk:

Deutsch Béla, Sárkány Imre, Pick Mór,
sárbogárdi lakos. jkv.

Jegyzőkönyv. Felvétel szeptember 2-án a pesti izr. hitközség panaszirodájában.

Megjelent Sonnenfeld Adolf, Sonnenfeld Adolfné, Deutsch Sándor szilvasbalhási lakosok.

Előadják a következőket: Aug. 21-én este a következőket tartalmazó cédulákat ragasztották ki a falubeli zsidók házáinak kapujára: „48 órán belül távozz zsidó a faluból, mert életeddel játszol.” Aláírva: „Szegeedik.”

Ennek nem tulajdonítottunk fontosságot. Egy héttel később, 28-án, népgyűlést hirdettek a faluban és környékén azon címen, hogy a katonatisztek ismertetni akarják a néppel a politikai helyzetet. Ezen a gyűlésen a tiszték lázító beszédek tartottak, melyben felszólították a falu lakosságát, hogy a zsidókat irtsák ki. A csöcselék megtámadta a zsidók házait, az ablakokat beverték, többeket, köztük bennünket is, megvertek s felszólították, hogy azonnal menjünk Palesztinába. A falu rabbiának s több zsidónak hátára batyut költettek s ki akarták őket zavarni; a csendőrség azonban a továbbiakat megakadályozta. 30-án, szombaton délután bizalmas értesítést kapott a falu zsidó orvosa, dr. Lorsi Izor, hogy ajánlatos lesz a zsidóknak otthon tartózkodni, mert a fehér gárdisták estére vissza fognak térni. Erre a zsidók valamennyien a falun kívül eső helyekre távoztak. Vasárnap reggel visszatértünk, ekkor Festetich Andor gróf nevében gyűlést hirdettek, melyen a gróf ismertetni fogja a keresztényszocialisták programját. Minthogy féltő volt, hogy a fehérek pogromot fognak rendezni, ezért eltávoztunk valamennyien a faluból s csak néhány idősebb nő maradt ott.

Kelt Budapesten, a mai napon.

Rosenbaum Géza jegyzőkönyvvezető. Sonnenfeld Adolf, Sonnenfeld Adolfné. Hitelesítve: König.

Tolnamegyében szeptember 8-án a fehér gárda számára sorozást rendelték el. Legelőször Gyöngön soroztak, ahol az előző napon lepedős plakátokon hirdették, hogy a 24–36 éves életkorban lévő férfilakosság tartozik megjelenni a sorozó-bizottság előtt, tízévi fegyház és tízévi hivatalvesztés terhe mellett. Ennél a bizottságnál kellett jelentkezniük, a högyészi és simontornyai férfiaknak is. Högyésről eljöttek a zsidók közül az első napon a két Fischer testvér, Grossberger Salamon kocsis, Jusztusz Aladár szabó, Lusztiq Armin szücs, Stern Zsigmond, Gerőfi Armin, Wurm Jenő, Lusztiq Mór és mások, akik jelentkeztek a sorozó-bizottságnál. A községi bíró egyszerre kihirdette előttük, hogy zsidókat és szakszervezeti tagokat nem akar katonakul a hadvezetőség.

A högyészi zsidók erre befogattak és hazafelé hajtottak a kocsijaikkal. A határon azonban egy zászlós által vezetett csapat a kocsit visszairányította a faluba, a község házára. Se szó, se beszéd, az embereket leráncigálták a kocsikról és betelerelték őket a községi fogházba, ahol már jó néhány keresztény szakszervezeti ifju ült.

Délután megnyílt a börtön ajtaja. A zsidókat és a szervezett munkásokat egymásután kísérték a jegyző irodája mellett lévő szobába, ahol négy szuronyos fehér terrorista készen tartott fegyvere között mindegyik meztelen testére huszonöt korbácsütést mértek. A megvert emberek nem öltözködhetek föl, ingben, alsónadrágban kellett végigmenniük az utcán, a fehér

gárdisták sorfala között, akik puskatussal bántalmazták a véres emberéket.

Föl kell jegyezni, hogy a 300 jelentkező közül — mindannyian harctéri katonák — csak tízenegyet vettek be katonának, csupa olyan sehonnait, aki tagja volt a vörös hadseregnek. Ezeket, miután a szegedi kormányra és a magyar nemzeti hadseregére föleskették őket, a kapitány így oktatott ki:

— Aztán pedig fiuk, tudjátok, hogy mi a kötelességek a zsidók irányában. Útni őket, ott ahol éretek, mint a répát!

A sorozást követő éjjel már az ujoncok is résztvettek abban a támadásban, amelyet a pogrom-csapat a högyészi zsidók és gazdák ellen intézett két géppuskával. Kirabolták Volkmann János jómódú gazdát, Krausz Géza borkereskedőt és Weltmann Mór borkereskedőt, akinek kis fiát betegre verték.

Tolna-Ozora. Augusztus 19-ről 20-ára virradó éjjel Tolna-Ozorára, ahonnan Huszár Károly-közüktatásügyi miniszter származik, a fehérek hosszú kocsisora vonult be a hírhedt Prónay kapitány vezetésével.

Reggel már plakátok jelentek meg a házakon ezzel a szöveggel: „Kiszórni a zsidókat!”

Prónay vezetésével korbácsukat suhogtatva jártak végig a tisztek a község utcáit. Legelőször Weisz Bernát bádogos házába tértek be. A vezetőjük, Gábor József kommunista, keresztény termelő-biztos volt, aki a diktatura idejében is kegyetlenkedett. Weisz Bernátot a csapat odaállította a falhoz. A szerencsétlen ember rimánkodott, hogy soha semmilyen politikát nem üzött, a kommunista uralom tönkretette, miért bántják őt ártatlanul.

— Ne imádkozz, zsidó, — rivaltak rá, — ez nem zsinagóga!

És már elővették a revolvért, hogy ráfogják az öreg emberre. Ebben a pillanatban Weisz Dezső odaugrott atyja elé. A vérengző tiszt a fiatalember mellé lőtt. A golyó a fiu tüdején át behatolt az öreg Weisz szívébe. Weisz nyomban meghalt, a fiu súlyos betegen fekszik.

A pogrom-csapat azután a legyilkolt bádogos vejéhez, Weisz Hermannhoz ment, akit szó nélkül három revolvergolyóval leterített. Ez a Weisz Hermann a község legcsöndesebb, legártalmatlanabb embere volt.

E kegyetlenkedések hírére Turós György gazda elment a község házára. Itt fölháborodva tiltakozott az ellen, hogy fegyveres emberek minden fölhatalmazás, minden ítélkezés nélkül kiirtsák a község lakóit. Amikor Prónay erről a tiltakozásról tudomást szerzett, Turós Györgyöt lóhoz köttette és Felső-Nyék határáig futtatta. Itt a pogrom-tisztek agyonverték, holttestét pedig egy közeli kutba dobták.

A vérengzés folytatását Tóth Gyula vikárius, a község érdemes lelkésze akadályozta meg. A fehér gyilkosok már Pápai Jenő horbélymestert, Huszár Károly miniszter sógorát akarták kivégezni, amikor a pap közbelépett.

E héten megjelent szerkesztőségünkben özvegy Stern Sándorné, a dunaföldvári mártir özvegye, kinek férjéről Friedrich miniszterelnök mult számunkban közölt nyilatkozatában a dunaföldvári főszolgabíró azt írta, hogy ismert „kommunista agitátor és a kommunista terror-csapatok támogatója” volt. A vértanu özvegye kijelentette, hogy ez a főszolgabírói állítás szemszédett hazugság. Férje 30 éves volt, hat éve önálló borkereskedő, 4 évig a háboruban volt, mint katona súlyos műtéten ment keresztül és decemberben jött haza a leszereléskor Dunaföldvárra, ahol addig felesége egymaga vezette üzletét. A kommunizmus kitörésével bezárták az üzletet és Stein Sándor és felesége, mint a diktatura egyéb kereskedő áldozatai, ez idő alatt csekély vagyonukat élték föl. Stein Sándor sem vörös katona, sem vörössor nem volt. A kommunizmusban részt nem vett, attól teljesen távol tartotta magát. És a „bűn”, mely

miatt fölakasztották, az volt, hogy midőn egy napon a dunaföldvári vörös katonákat lefényképezték, Stein Sándor és még több zsidó és keresztény civil a csoport közelében állottak és véletlenül rákerültek a fényképre. Salm ezért fölakasztotta. A vértanu özvegye budapesti rokonainál lakik és egyuttal a következőkben adja elő írásban férje tragédiáját:

1919. augusztus 8-án, délután 2 órakor érkezett Dunaföldvárra Prónay százados vezetése alatt egy fehérkollás tiszti csoport, amely 35 tagból állott, de másnapra már 150 főnyire egészítődött ki. Péntek délután, a partraszállás alkalmával Prónay századosnak az volt az első szava, hogy „léteznek még Földváron zsidók, majd ő megtanítja, hogy kell azokat kiirtani.” Másnap, szombaton délelőtt, helvászár alkalmával, több tiszt kiállott a piacra és formálisan izgattak a zsidók ellen, ugyannyira, hogy pogromtól kellett félni és többen el is menekültek a városból. Az állomásparancsnokság ekkor felhívta a tiszteket, hogy ne zavarják meg a városban mehezen fenntartható rendet, hozzátéve még, hogy a város ugys mindig fehér volt. Erre Prónay kijelentette, hogy semmi rendzavarást nem fognak elkövetni. Ennek dacára állandóan izgatták a lakosságot a zsidóság ellen. Másnap, vagyis vasárnap délelőtt, annak ellenére, hogy Szekszárdról a vármegyei karhatalmi alakulat parancsnokságától kétizben is kaptak parancsot az elvonulásra, kimentek a római katolikus temetőbe és ott lázitottak a zsidók ellen. A temetőből visszajövet elfogták Halasi nevű volt direktórium tagot és minden kihallgatás nélkül, 20 éves félkegyelmű fiával együtt felakasztották. Ezt megelőzőleg reggel elmentek Somló Manó és Raab Frigyes könyvkereskedésébe s ott összeszedték a kommunista és szocialista könyveket és röpiratokat, majd bevitték magukkal a két tulajdonost is, akiknek azt mondták, hogy, ha fél órán belül kék pénzben (Somló Manótól 20.000 K, Raab Frigyetől pedig 10.000 K) harmincezer korona együtt nem lesz, úgy mindkettőt felakasztják, amire természetesen mindkettő az összeget megfizette. Somlóéknál azonban megelőzőleg házkutatást tartottak és az ott talált összes kékpénzt is magukkal vitték.

Délután 2 órakor elmentek Kovács Jenő szállodájába, Kovácsot, aki az egész város tanúsága szerint soha kommunista, de még szocialista sem volt, letartóztatták és bevitték a szállásuk udvarába, ahol gróf Salm jelentette Prónaynak, hogy Kovácsot behozta, azzal vádolva, hogy kommunista agitátor volt, a kommunisták állandóan nála tartózkodtak és első kérdésük az volt, hogy zsidó-e? Igenlő feleletre, védekezését meg sem hallgatva, gróf Salm kijelentette, hogy fizessen 100.000 koronát egy fél órán belül, különben felakasztják. Kovács kijelentette, hogy a követelt összeg nincs birtokában és felmutatott egy igazolványt, amely szerint őt a vörös terroristák letartóztatták, az ellenforradalomban való részvétele miatt, amit gróf Salm összetépett. Kovácsot félreállította a gróf, majd zsebéből kötelet vett ki és Kovács nyakára hurkolva, egy gerendán átvette. A gróf egy társa elkezdte a kötelet húzni, Salm pedig kérdezte: fizetsz, zsidó? Többszöri kérdés és válasz után a hurkot Kovács nyakáról levették, ekkor Frey Tivadar járásbíró és egynéhány Kovácsnál lakó fehér tiszt az áldozat érdekében közbeléptek, igazolták, hogy Kovács soha kommunista nem volt, amire Salm 19.000 korona kékpénzben egyezett ki, amit Kovács — elkerülve a további meghurcoltatást — kényszerből megfizetett. Néhány perccel később újra érte mentek és Salm különböző fenyegetésekkel újabb 50.000 koronát kért. Ujra közbelépett Frey járásbíró, kinek hosszas könyörgésére elengedték a halálbüntetést, ellenben letérdeltették Kovácsot és egy esküt mondtattak el vele, hogy soha többet sem kommunista, sem szocialista nem lesz és semmit soha drágán nem ad el, holott életében soha nem kereskedett, az egész háború tartama alatt katona volt, kétszer sebesült meg és mint rokkant, a katonai rendőrségnél teljesített szolgálatot, a miért kitüntetését is kapott. Hazaérve, cselédje jelentette, hogy újra jönnek érte, viszik akasztani, a széket is kitérték már az utcára, erre Kovács elmenekült. A fehérek most Kovács szállodája elé vonultak, ahol gróf Salm az ott összegyűlt tömeghez lóhátról beszédet intézett, mondván, hogy ezt a zsidót (Kovácsot) akasztani akarja, kérdezi, hogy ki jön vele. A tömegből senki nem jelentkezett, sőt Polgár Ferenc, Gallai Bóde és még több keresztény polgár Kovács védelmére keltek, de ez nem használt semmit. Gróf Salm és Széchényi bementek (közülük kettő lóháton) a szállodai kávéház helyiségébe és a folyosón találkoztak Buchsbaum Bernáttal, akire fegyvert fogtak és kérdezték,

hol van a gazember Kovács. Buchsbaum nem tudta megmondani s kiszökött. A tisztek folytatták utjukat és találkoztak Kovács két sógornőjével és sógorával, az egyik sógornőjénél volt egy tizenegy hónapos gyermek. A tisztek követelték a családtól Kovácsot, amidőn a nők kijelentették, hogy nem tudják, hol van, a csecsemőt akarták Kovács helyett felakasztani. Tovább kutatva az udvaron megtalálták Kovács sógorát, Stein Sándort, egy, a kommunisták által teljesen tönkretett bőrkereskedőt, akit családja szeme láttára félholtra vertek, pénztárcáját zsebéből a tisztek kihúzták, majd, hogy a csöcseléknek épületes látványt nyújtsanak, folytonos ütlegek közben, vértől borítva az utcára vitték, s a legelső fára felkötötték, mint-hogy azonban szenvedéseit még elegendőnek nem találták, a fán lógó és vergődő Steint lábánál fogva oly erővel rántották meg, hogy leszakadt. Az áldozat próbált menekülni, azonban újból elfogták, fejtetőre állították, úgy csapkodták a földhöz és mikor még ez sem volt elég, újból felkötötték, megcsontkították a fán lógó holttestét, botot szorítottak a kezébe s kiabáltak: „Most sétálj, zsidó!” Feleségét időközben egy főhadnagy s a község intelligenciájának egy kis része a plébániára kísérte. A plébános hallva az esetet, odasietett megmenteni. Sajnos, Stein Sándor esetében elkeslett. Gróf Salm, Széchényi, Mádi-Kovács, Prónay, stb. később kidoboltatták a községben hogy Kovácsot bárki felakaszthatja vagy lelőheti. Ezek után bevonultak Kovács szállodájába, majd a lakásához érve, minden értékes holmiját, még női fehérneműt, női cipőket, pálinkát, kártyát, a North. British angol biztosító társaság — amelynek Kovács főügynöke volt — értékeit is elvitték, összesen körülbelül 150.000 korona értékben. Kijelentették, hogy ők mindent megfizetnek és adtak egy rossz kétszázkoronást. Steinné és Kovácsné Pestre jöttek. Itt panaszt tettek a hadügyminisztériumban és a miniszterelnökségen.

Szeptember 1-én este 9 órakor az alulírottak egyikét pesti rokonával együtt, hazug feljelentés alapján magukkal vitték a fehér tisztek, (tartozunk azonban azzal a kijelentéssel, hogy az illetőket emberi módon kezelték, sértő szavakkal, még kevésbé ütlegetéssel nem inzultálták a fehér tisztek). Amikor az eset a fent említett uraknak tudomására jutott, közülük ifj. Csuka János bíró ur azonnal a helyszínére sietett, de sajnos, már megkésve érkezvén, nem gátolhatta meg az elvitelüket. Azonban még az éjszaka folyamán értesülvén arról, hogy hova lettek vive, kora hajnalban Witkay alezredes urral együttesen kocsin utánuk mentek és igazolva teljes ártatlanságukat, kieszközték azonnali elbocsátásukat.

Ezenkívül még számos eset áll rendelkezésünkre, mikor még a fentnevezettek exponálták magukat, hogy a községbeli zsidóságot igazságtalanul a legkisebb sérelem, se bántalom ne érje.

Mélyen fájlatva jelentjük ki, hogy a fenti unakat a jegyzőkönyv téves beállításban említi meg.

Fogadja főszerkesztő ur megkülönböztetett tiszteletünket, vagyunk tisztelettel:

Náttán József,

Stern Jenő,

izr. hitközségi előljárók.

III.

Tisztelt Szerkesztő Ur! A tapolcai pogromról szóló multheti tudósítás a pogrom értelmi szerzői közt Kovács László gyógyszerészt is említi. Tisztelettel kérjük annak megállapítását, hogy mi kettőnk és családunkat Kovács ur mentett meg az esetleges haláltól. Közljük ezt anélkül, hogy tudomásunk volna arról, hogy ő az előkészítés munkáiban részt vett-e és mennyiben vett részt.

Kiváló tisztelettel:

Dr. Vágó Jenő,

Bricht Jenő,

tapolcai lakosok.

Nyilatkozatok.

I.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Az Egyenlőség folyó hó 18-án megjelent 18-ik számában közzé van téve egy, a zsidó panaszíródában velem felvett jegyzőkönyv, a Marcali községben lefolyt atrocitásokról.

Kérem, szíveskedjék, igen tisztelt Szerkesztő Ur, ezen nyilatkozatomat közzétenni, melyben megállapítani kívánom azt, hogy ezen jegyzőkönyv csupán sajnálatos félreértés következtében látott napvilágot s hogy nemcsak nem volt szándékunk panaszunkkal a nyilvánosság elé fordulni, hanem az ellenkezőleg egyenesen intenciónk ellenére történt.

Panaszunk előadása kizárólag azért történt, hogy a hitközség intézkedjék a további kegyetlenkedések megszüntetése és elszenvedett kárunk annak idején leendő megtérítése tárgyában.

Budapest, 1919. szeptember 23.

Kiváló tisztelettel:

Berger László.

Sonnenfeld Jakab.

II.

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Ur!

Nagybecsű lapja e hó 11-iki számában 3505/911. szám alatt, Bergmann Rezsőné és Róth Jánosné aláírásával jegyzőkönyvi kivonat van közölve, amely nálunk, Balatonfőkajáron lefolyt eseményekben az itteni polgárság érdekes vezetőinek szerepét ferde, igaztalan beállításban tárgyalja.

Alulírottak becsületbeli kötelességünknek tartjuk, hogy az igazsághoz hűen a nyilvánosság előtt községünk összes polgárait, illetve keresztény testvéreinket, kikkel még a mai napig is a legjobb barátságban és megértésben együtt élünk, rehabilitáljuk.

A jegyzőkönyvben megnevezett polgári vezetők közül úgy Witkay nyug. alezredes ur, mint Halmai kapitány ur, valamint ifj. Csuka János bíró ur, felekezeti különbség nélkül, közbeccsülésnek örvendenek, akikről az indokolatlan zsidóüldözés teljesen távol áll, sőt az ottani zsidóság nekik örök hálával tartozik, mivel a legizzóbb napokban, kivétel nélkül, azokat a hitsorsosainkat, kik az átkozott kommunben kompromittálva nem voltak, megvédték.

A következő megtörtént incidenssel kívánjuk illusztrálni Witkay Imre alezredes urnak és ifj. Csuka János bíró urnak önzellen igazságszeretelüket és felekezetünkkel szembeni elfogultatlanságukat:

rendelkezésre istentisztelet céljaira. A, dohány-utcai templomban az ünnepeken két-két istentisztelet lesz. A második istentisztelet alkalmából, amely fél 12-kor kezdődik, az egyetemi ifjúság részére a dohány-utcai templom egy hajója (2000 hely) áll rendelkezésre. Ezen a második istentiszteleten, éppugy mint a régi parlament nagytermében rendezendő istentiszteleten Lazarus és Quartin főkántorok, a Rombach-utcai templomban Tkacs Izrael főkántor, a Páva-utcai templomban a néhány hónapja általános tetszés mellett ott működő Grünwald Sámuel főkántor fognak közreműködni.

Minden templomlátogató hitfelünknek e helyen értesítjük arról, hogy esetleges roszakaratu célzatok ellen az imádkozók nyugalma biztosítva van, amennyiben az államrendőrség és román katonai osztagok fogják a hitközség kérésére a rendet fenntartani.

Azt a hozzánk érkezett kérelmet is itt hozzuk nyilvánosságra, mely konzervatívabb hitfeleinknek szól, hogy

el idén a Duna mellett szokásos „taslich”-szertartástól.

— **Antiszemita sajtóizgatás a vidéken.** Minden képzeletet felülmúl az a szemérmetlen zsidóellenes sajtóizgatás, amelyet a dunántúli napilapok a hatóságok hallgatóságos türese mellett napról-napra véghezvisznek: a „Dunántúli Hírlap” Győrött, a „Fejérmegyei Napló” Székesfehérváron. A „Zalaegerszegi Ujság” Zalaegerszegen, Péhm József r. k. káplán heccalapja, magát a keresztény Riedl Miklós ezredes, katonai parancsnokot is támadja, mert az vaskezzel tartja fenn a rendet a városban. De kiváltképpen a „Vasvármegye” Szombathelyen, amelynek egy Lingauer nevű fajmagyar a szerkesztője, mint a szabad prédára uszítja a zsidóságra a lakosságot. Politikai tényezők, elsősorban Szmracsányi György folytonos lázító beszédekkel fokozzák ezt a hangulatot, úgy hogy valóságos csoda, ha még van város a Dunántúlon, ahol a pogrom-banditák még nem garázdálkodtak. Ha a kormány komolyan veszi a zsidókkal szemben elkövetett atrocitások ellen kiadott rendeleteit, akkor kötelessége ezeket a sajtótermékeket a köznyugalom érdekében haladéktalanul megrendszabályozni.

— **A IX. kerületi templom jubileuma.** A kilencedik kerületi páva-utcai templom Ros-Hasono első napján ünnepi főnnállásának tizedik évfordulóját. A templom, amely Weisz Mór templomelöljáró és Farkas József dr. kerületi rabbi büszgő és céltudatos vezetése alatt áll, áldásos nagy missziót fejt ki és a hitközségi életben a IX. kerületi zsidóság számos rétegét vonta be. A jubileumi ünnepség a ros-hasonoi első nap ünnepi istentisztelet keretében fog lefolyni.

— **A zsidó diák-ügy.** Dr. Eulenberg Salamon, a pesti zsidó hitközség szociális ügyosztályának előljárója, az ügyosztály legközelebbi föladatairól a következőképpen nyilatkozott előttünk:

— Allandóan szemmel tartjuk és a legnagyobb figyelemmel és szeretettel kísérjük a zsidó diákok jóléti és szervezkedési mozgalmát. Ismeretes, hogy az egyetem még ma is mily szomorú antiszemita jelenetek színhelye. Eljártunk ezek orvoslása végett Huszár Károly vallás- és közoktatásügyi miniszternél és érintkezésbe léptünk Ballagi Aladár dr.-ral, a tudományegyetem rektorával, aki kijelentette előttem, hogy az egyetem március elsejéig zárva marad, a szigorlatok és vizsgák azonban a télen át is tartanak és a zsidó vallású vizsgázók elé nem fognak akadályokat gördíteni. Remélem, hogy márciusig elsimulnak a felekezeti izgalnak és a magyarországi főiskolákban megkezdődhetik a rendes tanítás.

— Ügyosztályunk elhatározta — folytatta Eulenberg Salamon dr., — hogy népies zsidó kiadványokkal fogja szolgálni a felekezeti védelem ügyét. Első kiadványunk lesz a zsidó morálról szóló népies kézikönyv, mely a Biblia, Talmud és rabbinikus iroda-

HIREK

Nyilatkozat.

A Pesti Élet keddi száma cikket közöl ezzel a címmel: „Üzletet akar kötni Friedrich a zsidókkal”, amelyben az az állítás foglaltatik, hogy a zsidóságnak a miniszterelnöknél megjelent képviselői (B. Kohner Adolf, dr. Lederer Sándor és én) felekezeti megvédése, vagy annak teendő koncessziók ellenében 900 millió korona új kölcsönt engedélyeztünk volna.

Ez az állítás teljesen valótlan. Kijelentem, hogy a miniszterelnöknél folyt eszmecserében semmiféle pénzügyi kérdésről szó se volt és semmi, ami pénzzel vagy kölcsönrel a legtávolabbi vonatkozásban áll, egyik oldalról sem hozatott szóba.

Székelly Ferenc.

— Ujév 5680. Sötét, boros napok között köszönt be a magyar zsidóságra a zsinagógai ujesztendő. Lélekben megtörve készül a magyar zsidóság Alkotója elé a bűnbánás szent napjain és hő imákkal könyörög Izrael istenéhez, hogy hozzon reá boldog ujesztendőt annyi szenvedés után. A pesti zsidó hitközség, mint az elmúlt években, ezidén is számos helyen rendez istentiszteletet, bár a Vigadó és a pótimaházak az idén nem állanak

Iom fontos morálját fogja megismertetni a közönséggel. E munkát *Hevesi Simon dr.*, *Blau Lajos dr.* és *Weisz Miksa dr.* fogják szerkeszteni.

— Ügyosztályunk keretébe tartozik még a hitközség egyik legfontosabb szerve, a panasziroda is, mely *Dombóváry Géza dr.*, *Gábor Gyula dr.* és *Szabolcsi Lajos dr.* helyettes-előjáró vezetése alatt áll. Eddig a panasziroda több mint ezer esetben teljesítette kötelességét. Hiszünk, hogy a mielőbbi jobb idő beálltával minden tevékenységünket a kultúra terén fogjuk kifejteni.

— **Lingauer Albin talmudtudós címere.** Szombathelyen garázdálkodik egy Lingauer Albin nevű fekete belseviki, aki lapjában, a „Vasvármegye”-ben naponta pogromra izgat és aki Celldömölkön egy zsidóellenes izgatón beszédével mérsárlást idézett elő, amelynek *hét zsidó dádózata lett.* Lingauer Albinnak ma kezembe került egy szeptember 14-én megjelent vezércikke, melyben újból pogromra izgat — egy talmudi citátum alapján. Lingauer szószerint így ír:

„A Talmud (Dibbre David §. 37. Fritsch-féle kézi kiadás 367. oldal, ex 1907.) a következőket mondja:

„Egy nemzsidónak, a mi erkölcstanunkból felvilágosításokat adni, annyit jelent, mint az egész zsidóságot veszélyeztetni. Mert ha a gójok (nemzsidók) tudnák, mit tanítunk mi velük szemben, vajjon nem esküdnenek-e mindnyájan romlásunkra?”

Lingauer Albin talmudtudóst ezennel fölhevitem, hogy ezt a helyet a Talmudban nekem mutassa be. Amennyiben Lingauer Albin ezt a talmudhelyet nekem bemutatja, fizetek neki 10.000 koronát kékpénzben a Merikális sajtóalapra. Amennyiben azonban Lingauer Albin ezt a helyet nekem a Talmudban megmutatni nem tudná, — ami annál inkább valószínű, mert Dibbre David traktátusa a Talmudnak nincsen — *közönséges hamisítónak jelentem ki.*

Szabolcsi Lajos.

— **A német zsidóság nagy vesztesége.** Julius 31-én hunyt el Berlinben hosszabb szenvedés után *Maybaum Zsigmond dr.*, a berlini hitközség főrabbi, a német zsidóság egyik leglelkesebb vezére, ki hazánk fia volt. Maybaum 1844-ben Miskolcon született és theologiai tanulmányait a híres pozsonyi és kismartoni jesivákon, majd a boroszlói rabbiszemináriumon végezte. Tanulmányai befejezése után Alsókubinba kapott meghívást, ahol 1870-től 1873-ig működött, mint rabbi. Innét a csehországi Saazba került, hol 1881-ig foglalta el a rabbiszéket. Maybaum rabbi már ezen egy évtizedet felölölő lelkipásztorkodása idejében nagy hírnévre tett szert mint hitszónok és zsidó tudós. 1881-ben Berlinbe került, ahol azóta állandóan működött. Egyike volt az első mestereknek a berlini zsidó tudományos tanintézetben (Lehranstalt der Wissenschaft des Judentums) és alapítója a német rabbiszövetségnek, melynek a németországi rabbikar és általában az ottani zsidóság mai rendezett viszonyait köszönheti. Hitközségének nemcsak kiváló hírvé hitszónoka volt, ki szónoklataival nagyban hozzájárult a zsidó szellem ébrentartásához, hanem atyai tanácsadója, hitsorsosainak lelkes jóakaró barátja is. Nagy hírnevet szerzett irodalmi műveivel, melyek közül „A régi zsidó papság fejlődése”, „Az izraelita próféta fejlődése” és egy nagyobb, a zsidó homiletikáról szóló tanulmánya a külföldön is feltűnést keltettek.

A pogrom ellen!

Multheti Külföld-rovatunkban megemlékeztünk a magyarországi tiltakozó gyűlésekről, melyeket a művelt világ zsidósága június hó folyamán rendezett a kelet-európai pogromok ellen. A zsidóság génusza, évtizedek szenvedéseinek összegyűlt keserőségei szólaltak meg ezen gyűléseken. Megmozdult Izrael népének agyonti-

port, évszázadokon keresztül elgázolt öntudata, agyonzaklatott önérzete, hogy belekiáltssa a világ fülébe mély fájdalmát, hogy fölírassa a művelt népek szunnyadó lelkiismeretét és követelje a zsidóság számára az emberi jogok teljes mértékét. Különösen az angol zsidóság volt az, mely legélelénkébben tiltakozott a zsidó hittestvérek végtelen üldöztetése ellen. Dr. *Hertz A. S.* angol „chif-rabbi” és *Zangwill* Israel hírneves író Londonban, dr. *Gaster* chacham Manchesterben adtak kifejezést a világ tízezer millió zsidója érzéseinek és óhajainak és az együttérzés magasztos gondolatának. E három férfi három különböző irányban világította meg a lengyel és ukrán pogromokat és oly szempontokat hangoztatott, melyek annyival is inkább megérdemlik a zsidóság figyelmét, mivel a zsidóellenes áramlat nem áll meg az új Lengyelország határainál, hanem más országokba is átszök és mivel valószínű, hogy a világháború egyik gyászos; de kikerülhetetlen következményeképp végig fog söpörni a nyugat számos országán is.

Dr. *Hertz* londoni főrabbi egyszerűségében megkapó történelmi visszapillantást vetett Lengyelország történelmére, hol a zsidóság kilenc évszázadon át talált nyugalmas otthont és menedéket és hol a maga szorgalmával, munkájával és hazaszeretetével mindenkor becsülettel kivette részét a lengyel nép életküzdelmeiből. A lengyel zsidóság mindig a lengyelekkel kart karba téve küzdött az orosz elnyomatás ellen. Ezt az önfeláldozást, ezt a ragaszkodást avval hálálta meg a lengyel nép egy töredéke, hogy az új lengyel szabadság zászlaját véres, Lengyelország eddigi történelmében páratlanul álló pogromokkal beszennyezte. A szónok megrázó képét nyújtotta a három millió lengyel zsidó szenvedéseinek: a leMBERGI, vilnai pogromoknak, melyeknek annyi ártatlan áldozata volt. „A lengyelek azt állítják, hogy Lengyelország mintaképe a vallástürelemnek és az igazságnak és szünet nélkül ismétlik, hogy az a néhány zsidó, aki esetleg megöletett, nem mint zsidó, hanem mint uzsorás vagy bolsevik ragadta el a népet a szenvedélyes kitörésekre.” Ime, itt is megtaláljuk ugyanama ellenvetéseket, ugyanama jelszavakat, aminőkkel azóta ismételtlen más államok zsidóellenes sajtójában is találkozunk!

Ez utóbbi körülmény készített bennünket arra, hogy nagyobb figyelmet tanúsítsunk dr. *Hertz* ama szavaival is, melyekkel ezen vádakát visszautasítja. „*Minden zsidót, zsidót és nem-zsidót, egyaránt a kötelességes törvényes eljárással kell megbüntetni* — folytatja beszédét a tudós rabbi — *nem pedig válogatlan kegyetlenségek és kínzások orgiáival.*” Erélyesen visszautasítja az általában a zsidóság ellen felhozott uzsoráskodás vádját és behatóbban foglalkozik a bolsevizmus vádjával is: „A meggyalázott zsidó nők és a meggyilkolt gyermekek zintén bolsevikiek voltak-e?” — kérdi dr. *Hertz* — „Ismert régmódi chasszidok, kiknek vad, durva katonák megégették szakállaikát, kiknek élő husából vad röhögések

Telefon 63-45.	BEIRATÁSOK	XXVI. évfolyam.
NAPONTA 10-6-IG		
SOMOGYI MÓR		zongoraművész, áll. művelő
ZENE-CONSERVATORIUM		pesitelt okleveles zeneár
VII., ERZSÉBET-KÖRUT 44.		igazgatósága alatt álló ::
zongora, hegedű, ének és az összes tanszakokra.		
ALLAMILAG DIPLOMÁLT TANERŐK		

és szidalmak közepette kitépték a hajszálakat, szintén bolsevikiek voltak-e? *A megszezteltetett templomok és a feldult temetők bolsevista-otthonok voltak-e? És mi közük volt a bolsevizmushoz az ezen feldult temetőkben megszezteltetett halottaknak?*... Ezek látára, ezek hallatára joggal kérdezzük: nincs-e balzsam Qileádban? nincs-e orvos, aki meggyógyítaná népünk vérző sebeit? A békeszerződés személyi és lelkiismereti szabadságot biztosít a középafrikai vad néptörzseknek: egyedül a lengyel zsidóság maradjon kívül az emberiség védő sorompóin?... Az ententeban egyesült népek fölháborodtak a németek részéről fogamatossított áruló hajóelsüllyesztéseken: miért történhetett mégis, hogy a lengyelek büntetlenül és akadálytalanul fölforgathatták az emberi társadalom alapvető szabályait? *A lengyel szabadság hivatott őrei nem hallgathatnak tovább, mert ezen hallgatással másutt is ezen vérengzések, emberteleniségek ismétlése ösztönöznének!* Az entente államok nem rázhatják le magukról a felelősség egy részét. Ők keltették új életre a lengyel államot, őrajtuk a sor, hogy a lengyel kormány kötelességeinek eme zabolatlan semmibevétele láttára, a kormány fülébe harsogják a végleges parancsoló netovábbot!

Mig Hertz dr. az entente művelt népei lelkiismeretét igyekezett fölrázni és a művelt világot hitta sorompóba a gonosz példát adó, a többi országokra is végzetessé válható zsidó üldözések ellen, addig Zangwill Israel öles, metsző gunnyal emlékezett meg a lengyel hivatalos körök tagadásáról és tarthatatlan védekezéséről. Ő is a lengyei történelemmel bizonyítja, hogy a lengyel zsidók mindenkor a lengyel szabadságért küzdöttek és utal a történelmi tényekre, hogy Kosciusko szabadságharcában a híres Josselovitsch-féle önkéntes zsidó ezred testével fedte az utat Varsó felé, hogy 1860-ban egy másik zsidó ezred — melyet a nép a zsidók hosszú szakállai miatt a „szakállasok ezredének” nevezett — hősiiesen küzdött a lengyelek oldalán és hogy 1863-ban: az utolsó lengyel forradalom idején a varsói zsidók rosch-haschono napján templomaikban a lengyei fegyverek győzelméért fölháborodtak a Mindenhatóhoz és az istentisztelet folyamán rázendítettek a lengyel himnuszra: „Még nem vészett el Lengyelország!” És ma, 56 évvel később, az új lengyel szabadság hajnalhasadtakor, minő sors várja ezen lengyel zsidókat? Zangwill idézi a legkifogástalanabb tanuk és a zsidó lengyel lapok közleményeit, melyek eddig 215 lengyel zsidó-pogromról emlékeztek meg. És ezen üldöztetések oly nép ellen fordultak, mely az egész világháború folyamán alatt szavahihehető, elfogulatlan tanuk tanúsága szerint, a legtöbbet szenvedett, melynek anyái és gyermekei az éhségtől és nélkülözésektől meggyötörve, még orvosi segélyben sem részesültek. Kimutatta, hogy a pogromüldözések éppen a legszegényebb zsidó méposztályokat sújtották leginkább, úgy hogy magába dől a lengyelek ama kifogása, hogy ezen üldözések a népet kiszípolozó uzsorások ellen fordultak. Élesen kikel a bolsevizmus vádja ellen: „A világon tizennégy millió zsidó él, ezek között néhányan biztosan bent vannak mindenféle mozgalomban. Ha már most meg akarjátok büntetni az összes zsidókat egyes zsidók cselekedeteiért, ugyancsak biztosak lehettek abban, hogy minden alkalommal, mikor fölemeltek sújtó bototokat, csapásai elérnek zsidókat is.

Egy krakói egyetemi tanár a Times-ban cikket tett közre, melyben a pogromokat arra is vezeti vissza, hogy a lengyel zsidók a háború alatt vonakodtak csatlakozni a lengyelekhez és föltétlen lojalitást tanúsítottak Németország, illetve Ausztria iránt. Minő akaratlan beismerése ez a zsidó lojalitásnak mindazon államok iránt, melyek

akárcsak időnként is jól bántak velük! A lengyel tanár arról is beszél cikkében, hogy a lengyel zsidók hítek a németek győzelmében és azért nem csatlakoztak a lengyelekhez. Minő elvetemült besugárás ez! Az egyetemi tanár elfelejti, hogy egy és egymegyed század mult el azóta, amióta Lengyelország utolsó nyoma is eltűnt a világ térképéből, hogy egy félszázad mult el azóta, amióta a lengyel név ugyszólván teljesen kiirtatott! Az itt lakó zsidóság tulnyomó többsége már más kormányok alatt született, a szabad Lengyelország fölől csak halomásból lehetett halvány fogalma. Hiszen egészen helyes — folytatja Zangwill — hogy a lengyelek saját vágyaikat és reményeiket ápolták ezen idő alatt, de a zsidóktól, akik már alig beszéltek lengyelül, nem várhatták, hogy ők is folyton élesszék ugyanazt a „szent lángot”, melyet ők ápoltak. *A zsidóságnak saját „szent lángja” volt: saját történelmi emlékeik lángja, melyek sokkal idősebbek, mint a legrégebb lengyel hagyomány!* Ez a zsidóság most *kisebbségi jogokat* követel. „Hallatlan szemtelenség! — mondják a kritikusok: ez azt jelenti, hogy ellentétbe akar helyezkedni a lengyel, ukrán vagy egyéb nemzetekkel, hogy államot akar fölépíteni az államban. Nem látják, vagy nem akarják látni, hogy Ausztria már régebben tényleg ezen alapon volt fölépítve, hogy a lengyelek és ukránok, kik csak most szabadultak föl egy brutális többség uralmától, egy évszázadon át ugyancsak kisebbségi jogokat követeltek és csikartak ki. És most azon botránkoznak meg, hogy egy kisebbség saját kebelében saját nyelvét akarja megőrizni!... *A zsidó nemzeti jogok kérdése a jelen általános nagy kérdése, mely szenvedélyesebben fogja foglalkoztatni a zsidókat, minit maga a zionizmus, mert aktuálisabb és égetőbb minden más kérdésnél. Ha komolyan vizsgálom ezen kérdést, azon következtetésre kell jutnom, hogy mindazon vidékeken, melyeken tekintélyesebb faji kisebbségek élnek, más megoldás, mint a kisebbségi jogok megadása, nem lehetséges.* Wilson a párisi konferencián azt mondta: „Összegyűltünk, hogy arra ügyeljünk, miszerint e világon minden nép maga válasz-sza urait és önmaga intézze el sorsát, de nem ahogy mi kívánjuk, hanem ahogy ők maguk kívánják. *A zsidó népnek ugyanannyi joga van ezen védelemre, mint minden más népnél* és ezt a jogát, melyet a cseh-szlovák állam és Ukrajna már el is ismertek, a lengyel állam sem tagadhatja meg.”

Zangwill mélyreható, megcáfолhatatlan fejtegetései a kisebbségi jogokról kellő kiegészítést nyertek Manchesterben dr. Gaster chachamtól, ki a pogromok rövid ecsetelése után így folytatja fejtegetéseit: „Azok, akik most a világ békéjét diktálják, felelősek ezen kegyetlenségekért, mert azon időben kezdődtek, mikor Lengyelországot fölszabadították a német és az osztrák hadseregektől és midőn a felszabadított országra kiterjesztették védelmüket. Mi az igazság és szabadság békéjét kívánjuk. Nem akarunk többé hallani lágy szavakat és barátságos ígéretek, melyeket elfelejtenek, még mielőtt elhangzottak: *nekünk tettek kellenek, pozitív biztosítékokat követelünk a jövő számára* és hatalmunkban áll ezen követelést ki is erőszakolni. Egy táborba egyesítve állunk népünk védelmére és egyesített erővel kell dolgoznunk megmentéseért. Az eszközök kezünkben vannak, csak követnünk kell az angol kormány által a háború folyamán adott példát. Ahogy Anglia megteremtette Németország ellen az erkölcsi blokádot, úgy nekünk meg kell alapoznunk a pénzügyi blokádot, ki kell adnunk a jelszót: semmi kereskedelem, semmi pénzügyi tranzakció a lengyelekkel, amíg meg nem adják népünknek a nélkülözhetetlen kisebbségi jogokat. Ha ők azt hiszik,

hogyan tudják alapozni a gazdasági jólétet egy országban, mely meg van átkozva a legrosszabb arisztokráciával és a legtudatlanabb demokráciával, meg tudják alapozni a zsidók segélye nélkül, kik annyi éven keresztül képezték Lengyelország gazdasági főtámaszát: ám kíséreljék meg. Ha azonban tényleg békét és egyetértést akarnak: ám mutassák azt meg tetteikkel és nem szavakkal, igazsággal és nem rágalomokkal, igazságos cselekedetekkel és nem gyilkosságokkal és rablásokkal... Mikor Rabbi Joschua ben Levi Eliahu prófétától megkérdezte, hogy mutassa meg neki a Messiást, a próféta így felelt: Szívesen, Rómában van, a koldusok között ül a hatalmas város kapujában. — És miről fogom őt megismerni? — Nagyon könnyen. Teste csupa seb és vérnyom, de ő csak egyenként gondozza őket és sohasem köti fel összes sebeit egyszerre. — És miért nem? — kérdezte a prófétát Rabbi Joschua. — Mert naponta várja népe hívását és nem akar késedelmet okozni avval, hogy annyi kötést kell majd újra bekötnie. — Rabbi Joschua Rómába indult, hol meg is találta a Messiást. — Mester, mikor fogsz eljönni? — kérde tőle. — Ezen a napon — hangzott a válasz. A nap elmúlt, de a Messiás nem jött. A következő reggel a rabbi újra elment a Messiáshoz és így szóla hozzá: Mester, hogy van az, hogy nem jöttél? — ő pedig válaszolt: Nem értetted meg, hogy én azt a napot gondolom, melyen, mint a Szentírásban meg van írva, *egész Izrael egyesült hangon* hív majd engemet. — A mi Messiásunk is most több koldus vagy koldusnemzetség között ott ül Róma-Páris kapujában. Teste csupa seb és vérnyom, melyek legszörnyebbjét, utolsóját egy másik koldus: a lengyel, ki yegközelebb ül hozzá, ejtette testén. És mi is megkérdezzük tőle: Mester, mikor fogsz eljönni? Mikor fog végre eljönni a mi napunk, megváltásunk napja is? És ő válaszol: Bizony ezen a mai napon! *Azon a napon, amelyen Izrael egész háza fölkel, tudatában nemzeti egységének és nemzeti méltóságának, nemzeti jogainak és egy hanggal, egy lélekkel fogja proklamálni egységünket és elszántságunkat, hogy saját megmentésünkön dolgozzunk, hogy egymást támogassuk, egymásért cselekedjünk, egymásért küzdjünk. Azon a napon tűnik majd fel megváltásunk napja is.*

Német-Ausztria.

Talán még élesebb formákat öltött a zsidóellenes mozgalom *Német-Ausztriában*, ahol már május havában elárasztották a lakosságot, nyilván Németországból származó, galád karrikaturaképekkel ékesített levelezőlapokkal, melyekben pogromokra szólították fel a népet. Hogy ezen uszítások nem vezettek komolyabb következményekhez, ez csakis a szocialista árnyalatu kormány erélyes föllépésének köszönhető. Élénk világitást vetett ezen zsidóellenes üzemekre a július 9-én a bécsi tanácsülésben lefolyt „zsidóvita.” Ezen ülésen 38 zsidó képviselő interpellációt intézett a polgármesterhez a Bécs utcáit celtelenítő plakátok és szennyes röpiratok tárgyában. A polgármester válaszában mély sajnálatának adott kifejezést a fölött, hogy ilyen végzetesen válságos időkben egy bizonyos klikk ilyen, a lakosságot izgató, lázító dolgokat enged meg magának. Legélesebben elítélte ezen üzemeket és nagyfokú lelkiismeretlenségnek bélyegezte azt az eljárást, hogy a mosoni időkben még több gyújtóanyagot vetnek a tömegekbe és a legerélyesebb eljárást ígerte meg az ilyen röpiratok terjesztői ellen. Végül kijelentette, hogy Bécs városa nem alkalmas talaj az ilyen izgatásokra, mert Bécs város munkássága nem kapható zsidó pogromokra.

Örvendő jelenség ezen szomorú viszonyok között, hogy a német-ausztriai, különösen pedig a bécsi zsidóság megkétszereződött lendülettel fogott hozzá a zsidó érzés ápolásához és fejlesztéséhez. Ennek tanujelei a Grácban és Bécsben megalakult „zsidó-palesztinai utazási és szállítási társulat” (Reise- und Transportgesellschaft), mely a palesztinai telepítés előfutárja, a dr. Glanz Henrik tanár kezdeményezésének tulajdonítandó zsidó paedagógiai archívum megalapítása és megnyitása Bécsben, mely a zsidó szellemű nevelés sokat ígérő új kiinduló pontját lesz hi-

vatva képviselni, a bécsi zsidó reálgimnázium megnyitása egyelőre négy osztállyal, mely önértetes zsidó ifjakat és leányokat lesz hivatva az élet számára nevelni. A bécsi zsidóságot nagy veszteség is érte dr. Roth Vilmos laringológiai tanár halálával, ki június 26-án hunyt el 70 éves korában.

könyvét. Ezt követte ötven év múlva Newman See-
lig „Emandations of the Authorised Version of the Old Testament” című átdolgozása a hivatalos King-James-bibliának, majd a múlt század negyvenes éveiben dr. Sola A. londoni szefard chazan kísérlete, ki Raphaelival és Lindenthallal egyesülve vállalkozott a szentírás angol fordítására, melyből azonban csak Mózes első könyve jelent meg. 1851-ben dr. Benisch Ábrahám lépett a porondra egy zsidó iskolai és családi bibliafordítással, majd Leeser Izsák, ki Philadelphiában 1853-ban adta ki az első teljes szentírásfordítást. A mi századunkban a „Jewish Publication Society of America” angol zsidók anyagi támogatásával is hozzájárult egy új bibliakiadáshoz; fordító bizottságot szervezett dr. Jastrow Márkus vezetése alatt, kinek halála után 1903-ban dr. Schlechter vette át a bizottság vezetését: az ő és dr. Margolics Miksa főkiadó neveihez fűződik ezen legújabb és leggondosabb angol fordítás.

Ezen zsidó szellem ujjaébredésének tanujelét képezte azon általános lelkesedés is, mellyel Anglia zsidósága június 13-án ünnepelte dr. Hertz nagyérdemű országos főrabbi rabbinatusának 25-éves jubileumát, mely alkalommal a Jewish Theologia Seminary of America a héber irodalom doktorátusának adományozásával rótt le háláját és elismerése adóját a nagy tudós iránt. Tanujele a Lord-Rothschild és Lord Swaytling kezdeményezésére létesített „angol zsidók háborus emléklapja”, mely egy millió font sterling alaptőkével indult meg a zsidó nevelés és tudomány előmozdítására. Tanujele az angol zsidóság hivatalos képviselőjének a Board of Deputies of British Jews, mely néhány hónap előtt Mr. Anthony Rothschildot választotta alelnökének, határozó tevékenysége a Londonba menekült keleti zsidók támogatásában. Tanujele a Londonban június 26-án az egész angol zsidóság részvételével lefolyt vagyszabású meeting a lengyel és orosz üldözött hittestvérek érdekében, melyen dr. Hertz chief-rabbi, dr. Gaster szefard chacham, Zangwill Israel, dr. Smarja Levin és dr. Daiches Samu ecsetelték szívrhatóan a keleti hitsorsok szenvedéseit. Nagyban emelte az angol zsidóság önértetét Sir John Monash népszerűsége is, ki az első zsidó tábornoka az angol hadseregnek és mint ilyen, az ausztráliai hadtestet vezette francia földön diadalról-diadalra. Sir John Monash, ki 1918 májusában neveztetett ki az ausztráliai hadtest parancsnokává, tevékeny részt vett a gallipolisi visszavonulásnál és 1916 november hava óta a legtöbb, francia földön lefolyt csatában.

Az utolsó hónapok az angol zsidóság körében is szedték fájdalmas áldozataikat. Ez időben halt meg Zangwill Mózesné, Zangwill Izrael hirneves angol író édesanyja. Zangwillné Brestlitovskban született, hol atyja molnár volt. Korán árvaságra jutva mint fiatal leány került Angliába rokonaihoz és itt ment férjhez Zangwill Mózes orosz bevándorolt zsidó hittudóshoz, kit három fiúval — köztük Izraellel is — és két leánnyal ajándékozott meg. Halála az angol zsidó társadalomban, mely hithű, szellemes tagját becsülte benne, mély fájdalmat és őszinte részvétet váltott ki. Május havában halt meg Brightonban hetvennégy éves korában Királyfi Imre hazánkfia, kiben az angol társadalom kiváló zenekomponistát és számos angol kiállítás igazgatórendezőjét tisztelte. Nagyobbszabású zeneszerzeményei közül különösen „Nero”, „Venice”, „The Brid of the Sea”, „Our Naval Victories” gazdagították hirnevét. Ki-

Anglia.

A győztes államok között első helyen áll Nagybritannia, melynek zsidósága a háboru alatt és után is megtartotta vezető szerepét és dr. Hertz magyar származású „chief-rabbi” (országos főrabbi) lelkes vezetése alatt teljes erővel kivette részét a zsidó élet fölpezsdülésében. Ennek egyik jelensége azon lelkesedés, mellyel az amerikai rokon zsidósággal egyetemben a legújabb időkben hozzájárult a szentírásnak zsidók által a zsidóság számára eszközlendő angol fordításához. Angliában évszázadokon keresztül nem volt a szentírásnak zsidóknak szánt fordítása: az egyetlen fordítás az ugynevezett „King-James”-biblia volt, mely az angol egyház hivatalos bibliafordítását képezte és melyet a zsidóság is használt. Az első zsidó fordítás Degado Izsáktól származik, ki 1789-ben adta ki angol fordításban Mózes öt

rályfi 1845-ben született Budapesten, hol első zenei kiképzését is nyerte.

Amerika.

Az angol zsidósággal szoros kapcsolatban áll az *amerikai zsidóság* is, mely az Egyesült Államok lakosságának csak három százalékát teszi ki, mindazonáltal közel öt százalékkal volt képviselve az amerikai hadseregben. Hogy különösen a francia harcokban megállotta helyét, legjobban bizonyítja az a tény, hogy ezen hadseregben 30 zsidó ezredes és alezredes, 202 őrnagy, 782 kapitány és négyezernél több hadnagy vett részt, kiknek vitézségéről a francia újságok számos elismerő sorban emlékeztek meg. Amerika zsidóságának főérdeme a „Committee of Jewish Delegations” megalakulása, mely Párisban székel és célul tűzte ki magának, hogy a békekonferenciánál közben jár a zsidó nép egyenjogúsításának, vallási és nemzeti jogainak elismerése és biztosítása iránt. Ezen nemzetközi bizottságban helyt foglalnak Amerika, Anglia, Olaszország, Franciaország, Románia, Lengyelország, Oroszország, Ukrajna, a cseh-szlovák köztársaság, Jugoszlavia és Palesztina zsidó kiküldöttjei, az Alliance Israelite Universelle, az Anglo-Jewish Association és a cionista szervezetek megbízottjai elnöke Mack Julian W. amerikai bíró. A vezető szerepet az amerikai delegáltak — névszerint: Cuttler Harry, Marshall Louis, Barondess József, Leventhal B. I. rabbi, dr. Syrkin Nathan, Benedict Lipót és Richards G. Bernát — viszik, kik úgy a palesztinai kérdésben mint a zsidó minoritások nemzeti jogainak kérdésében már számos eredményre hivatkozhatnak.

Palesztina.

A Palesztina-kérdés a legutóbbi hetekben, úgy látszik, ismét holtpontra jutott. A palesztinai bevándorlás egyelőre jóformán lehetetlenné vált, mert az angol katonai hatóságok nagy, majdnem leküzdhetetlen akadályokat gördítenek az újbb zsidó bevándorlás útjába. Ez idő szerint bevándorlási engedélyt csak azok kapnak, kik már palesztinai lakosok voltak és csak a háború folytán voltak kénytelenek elhagyni a szent földet. Ezeknek is a beutazási engedélyeket csakis a londoni angol hatóságok adják, a londoni cionista központi iroda véleményezése alapján. A zsidó települők beutazása a szent földre e szerint legalább egyelőre teljesen megakadt. Hozzájárult ehhez az is, hogy a földbirtok vásárlásának tilalma még mindig fennáll, úgy hogy a települők számára földbirtokot megszerezni manapság a lehetetlenséggel határos, — annyival is inkább, mivel az arabs lakosság is nagy agitációt fejt ki a zsidó telepítések ellen és lehetőleg maga vásárolja össze a szabaddá váló birtokokat. Mindez arra készítette a londoni cionista központot, hogy augusztus hóban körrendeletet intézett az egyes országok cionista szervezeteihez, melyben a bevándorlás jelenlegi leküzdhetetlen akadályaira utalva, türelemre inti a zsidó hitsorsosokat, óvja őket tömeges bevándorlásoktól és a cionista szervezetek számára körvonalozza az előkészítés szükséges teendőit, melyekre ezeknek ez idő szerint a fősúlyt kell fektetniük.

Habár a Palesztinában járt Brandeis-féle amerikai misszió még nem számolt be tapasztalatairól, mindinkább kiviláglik, hogy az angol kormány minden jóakarata dacára, Palesztina zsidókérdése még nem tekinthető teljesen rendezettnek és hogy újabb időben az arabok részéről mind nagyobb erőlködések észlelhetők annak megakadályozására, hogy a szent föld „a zsidók nemzeti otthonává” váljék. Sikerülni

fog-e e nehézségeket elgördíteni? Ez főleg a világpolitikai helyzettől függ. Újabb időben ugyanis, nyilván francia részről, agitáció indult meg aziránt, hogy Palesztina éppugy, mint Szíria, francia fennhatóság illetve oltalom alá kerüljenek, számos jel arra enged következtetni, hogy az angol politika ma nem foglal el határozott állást Szíria és Palesztinának francia fennhatóság alá való helyezése ellen. Így Repington ezredes a Morning Post-ban foglalkozik a francia követelésekkel és egyebek közt azt írja: „Ha a franciák föl akarnák használni finom humorérzéküket és belátnák, hogy mennyire begabalyodtunk politikai hibákba, melyektől többé nem tudunk megszabadulni, úgy jobban szolgálnák az entente ügyét, mintha ellenünk föllevenítik azt a csak nevetést kiváltó vádat, hogy idegen föld után vágódunk.

Mi oly kevésbé kívánjuk magunk számára Szíriát és Palesztinát, hogy mindazoknak akartuk odaadni, akik csak igényt emeltek rájuk. Vegyének hát figyelembe kedves francia barátaink az angol politika bizonytalanságát és legyetek segítségünkre abban, hogy ezen zavarból kigázolhassunk, ahelyett, hogy a nemzeti büszkeség oly kérdéseit vetitek föl, melyek ezen lehetetlen helyzetet megváltoztathatják és máskülönben is kellemetlen visszautasításokat kefélhetnek. A Times is szükségét érzi annak, hogy egy cikkében visszautasítsa a francia lapok azon vádját, hogy az angol hatóságok a Levante-ben rendszeres hadjáratot intéznek a franciák ellen; hangsúlyozza, hogy czidőszerint Szíria mohamedán lakosságának tulnyomó része franciaellenes érzelmű és hogy maga Fakal emir is, aki Párisból francia érzelmekkel tért vissza, környezetének befolyása alatt czidőszerint franciaellenes érzelmeket táplál, míg másrészt Palesztina lakossága úgy látszik, nem kívánja az elszakadást Szíriától. A cikk végül fölveti az eszmét, hogy Franciaország kapja meg a mandátumot úgy Szíria, mint Palesztina fölött, föltéve, hogy a francia kormány fölfogja a cionista kérdés fontosságát. Mindezen hangok azt a következtetést teszik plauzibilisé, hogy a palesztinai kérdés még mindig meglehetősen távol áll a végleges megoldás stádiumától és így mindenesetre meg kell szívlelnünk a londoni cionista központ óvását a tömegbevándorlások ellen.

Olaszország.

Az olasz zsidóságot nagy kitüntetés érte, midőn Nitti kabinetjébe Mortara Lodovico a boldogult mantuai rabbi fia és a római semmitőszék elnöke, igazságügyi miniszternek neveztetett ki.

Hazafiság.

Ám legyen büszke, kinek nemes ősök
Szereztek messzehangzó ősnevet.
S ki, mert vérük onták rég porló hő-ök,
Örökre vesz szép honfiszerepe. —

S méltán örvendhet dicső honfinévnek,
Kit pajzsra emel a közhatalom,
S mikor szolgálja nagy ügyét a népnek
Fénynyel övezi a népbizalom. —

De őt nézzétek, kit nem mint szülője
Gondoz a hon és mégis jó fia,
Leghűbb, mikor népe elfordul tőle,
Mint mellőzött nemes Cordélia.

Őt, kinek a haza nem sima pálya,
Hol könnyű lábbal érhet messze célt,
De botolják bár ezer akadályb,
Ép mert rögzös, hevül a szent rögzért.

S nem panaszolja átöröklött sorsát,
Hogy zsidó hite miatt mostoha —
Oh csak becsesbnek érzi zsidó voltát,
Mert benne él s küzd szent emberjoga.

Mezei Ernő.

Szigoruan Rituális Fiu Internátus
középiskolai, kereskedelmi és polgári
iskolai tanulók számára. — Szigoru fel-
ügyelet és gondos ápolás, a legkitünőbb
ellátás, egyéni nevelés. — Az összes is-
kolákhoz közel. — Tanulók csakis kor-
átolt számban vétetnek fel. — Legjobb
referenciák. — Cím: VIRÁG GYULA,
BUDAPEST, VI, Ó-UTCA 42. ☺ ☺ ☺

TÁRCA.

Boldog új évet, apus!

Irta: Szabó Imre

Wild bácsi az öregek között lassan, fokról-fokra emelkedett a köztisztélet magasságába. Nem egészen egyszerű dolog az, olyan kritikus emberek társaságában, elhozni a tekintélyt és egyben meg is őrizni azt. Az új embert az aggok házában mérsékelt barátsággal fogadják rendszerint. Komoly tanácskozásokon döntenek afölött, hogy a jövővényyel szemben mihez tartásuk magukat.

Az ilyen összejöveleteken a kopasz és reszketős Rothnagel vitte a szót. Rendszerint érdemes multjára hivatkozott és ezuttal is az öreg Wild bácsival szemben ezzel jelölte meg az álláspontját:

— Fontos, vajjon végigcsinálta-e a hatvanhatos háborút és a hetvenkettes árvizet. Ha ezekben benne volt, akkor megérdemli a Chevra jóságát. Akkor szóba lehet állani vele!

— Valami nagyon maga se lehetett benne, — felelt izgatott maliciával a keserű Weisz Móni — mert ha olyan nagyon benne lett volna, akkor maga ma odaát kritizálná az új jövővényeket.

Rothnagel szempontja általában ellenszenves volt. Mindenki tudott más érdemeket is arra, hogy nyugodtságban teljenek a hátralévő napjai, mint azt a céltalan hadjáratot és azt a különben nem is olyan hűres árvizet.

— Én, — szolt a bölcselkedő Gelber, aki rögzös életpályája keserveit jött ide kipihenni — én csak azt mondom, hogy aki mérget kever, az huzzon gummiból való keztyűt a kezére. Rothnagel urnak joga van összeveszni az emberekkel, éppen úgy, mint a régiekkel, de csak módjával. Van egy közmondás és ez azt tartja, hogy az ember a tehetségét egy-kettőre, de a jellemét gyakran a haláláig nem árulja el. Ez a Wild pedig lehet a legbecsületesebb, legtisztességesebb, legjóravalóbb ember. Nem látom be, hogy miért kelljen vele gorombán bánni és miért ne lehessen előlegezni neki egy kis jóindulatot.

A beretvált képű, álmos Schönwald tata megpislogtatta apró szeméit, egy sort köhögött, azután megszólalt:

— Ugy van, ahogy a tanító ur mondja. Én a Wildet ismerem. A felesége már régen meghalt; gyerekei, szegény iparosok, tartották őt; a Józsi fiát is, kitűnő gyerek, orvos lesz a Wild Józsiából. De a fiuk augusztusban bevonultak, hát a beteges, öreg ember nem élhet a levegőből. Mondhatom, egy jóra való, tudós és istenes ember a Wild Jeremiás.

Rothnagel föl pattant:

— Mit, öreg ember?! Legföljebb ha van hatvan-négy esztendő! Ez egy öregség?! Ebben a korban én még husz borjubőrt cipeltem a hátamon.

Weisz Móni ismét maliciózus lett.

— A hátán a borjubőr, a koponyájában az a sok, nehéz smokkság; igaza van, jó erő kellett ahhoz!

Az értekezletet meg kellett szakítani, mert a folyosó tulsó része felől togyogó lépésekkel közeledett Wild Jeremiás. A folyosó légárama nagyon bántotta a lábait; minden csúszos nyállalásra a jobb árcafele idegesen megrándult.

Schönwald széket tolt a görnyedt ember elé, azután bezárta az ablakot. Wild Jeremiás leült, kis ideig dörzsölgette pergament kezét, azután, hogy a nap erősen tüzt a fejére, fölállott és megigazította az ablakredőnyt.

— Nehéz napok ezek, — szolt vonatottan. — A San és Visztula között, Lembergnel, erős harcban állunk az oroszokkal. Ki tudja? Ki tudja?...

Megint megdörzsölte a kezét, aztán az ablak felé fordult. Szeretett volna a távolba nézni, de egy gyárnak a tüzfala a láthatár elé terpeszkedett.

— Az oroszok bejöhetnek. Behozzák a cárizmust, Ázsiát, az elnyomatást, pogromokat. Nagy nemzeti veszedelem az orosz.

Szünetet tartott.

— A fiam is ott van valahol Sambor mellett, — mondta aggódva. Nehéz küzdelmekről szol a hivatalos jelentés.

Schönwald, a jól értesült, kiegészítette Wild Jeremiást.

— Tudom, az Ignác van ott, a szedő. Kitűnő gyerek, óvja az isten. Káplár volt, amikor berukkolt. Két apró gyereke is van. Jó az isten, ne féljen, Wild ur, nem esik semmi baja.

Wild nem felelt erre. Egy verset idézett a Biblia két szakaszából: Ha ellenséged elé vonulsz és látsz lovasságot és tömérdek szekert és rengeteg embert, számra jóval többet a magad seregeinél, ne félj tőlük, mert hiszen veled van örökkévaló istened, aki ki vezettet Egyiptom földjéről. Ehhez a vershez azután hozzáfűzött szép midrásokat az isteni zászlóaljnak csodatevéseiről, úgy hogy az értekezlet tagjai az okos, épületes beszédet csöndben, nagy érdeklődéssel hallgatták. Bólongattak, gesztusokkal fejezték ki, hogy az előadóval mennyire egyetértenek. Csak Schönwald nem állotta, hogy a szomszédja fülébe ne sugja diadalmasan:

— Mit mondtam? Hát a dubnói prédikátor tudott mondani különbeket? Egy tudós és egy istenes ember, amilyen kevés van, — mondom én magának!

Wild Jeremiás azontul az aggok házának legbecsületesebb tagja lett. Szombat délutánonként — a fehér főkötös asszonyok is áhitattal hallgatták a nagy ebéd közben — előadást tartott, amelyben a világ mai sorát a Bibliával és más szent könyvek tartalmával hozta összhangba. A megtestesült csöndes szenvedés volt Wild Jeremiás, aki tul a saját baján, busan gondolt a szörnyű lehetőségekre, amik ebből az oktalan vérengzésből származhatnak. Amikor délutánonként a kert egy sarkában könyvvél a kezében ült, elmélázva az őszi virágokon, mintha a világfájdalom sejtelmes szobra lett volna.

A szél őszi avart kergetett a lábához. Az ákác gyér lombjain aranyos sugarak szöktek fakó arcára, nem védekezett ellenök, egészen magába mélyedt. Ujév van holnap és a családja még mindig nem jött köszönteni őt. Zavaros sejtések bántották, nem tudott szabadulni tőlük. Már a szobájába igyekezett, hogy készülődjön az esti istentisztelethez, amikor a kert ajtaja felől jött a családja. A Józsi fia, az Ilonka leánya, a két menyeg. Gyászoló, csüggedt, könnyes társaság volt. Az Ignác felesége feketében.

Wild szótlánul fogadta őket. A gyermekek odaállottak eléje, csuklottak a sirástól, mialatt az öreg, kezét a fejük fölött tartva, lemorzsolta az áldó imát.

— Boldog újévet, apus!

Ez volt minden szóváltás közöttük. Aztán távoztak.

Az öregek az esti ima megkezdése előtt tudták, — persze a fecsegő Schönwald révén, — hogy Wild Ignác fönt Polyákországban csesett, hogy most már az özvegyről és a két apró gyermekről is a Jóskának kell majd gondoskodni, aki pedig még csak nem is kész doktor. A másik fia, az Adolf, itthon van, kiképző altiszt, nem is megy ki egyhamar a frontra. Az is meg lehet, hogy nemsokára vége a háborúnak.

(Folyt. köv.)

HIRDETÉSEKET

az Egyenlőség legközelebbi ünnepi számára felvesz

a hirdetési kezelőség, VII., Kertész-utca 16.

APRÓ HIRDETÉSEK.

* Templomülés Dohány-utca, férfi sarokülés és női ülés örökáron eladó. Schwarz, József-utca 66. I. 6.

* Templomüléseket veszek. Pontos ajánlatok „Örökár” jellegre írásban Győri-Nagy hirdetőirodához kéretnek, Budapest, VII. Kertész-utca 16.

* Foglalkozás nélküli gépészmérnök keres bármilyen alkalmazást csak zsidónál. Cím a kiadóhivatalban.

* Egy nyomorban levő családapa azon kérelemmel fordul igen t. hitsorsosaihoz, szíveskédnek ötlet iroda-, hivatalszolgái v. hasonló álláshoz juttatni. Szíves megkereséseket »Bécsületes és megbízható« jellegre e lap kiadóhivatalába kérek.

* Házvezető, egyedülálló, középkorú, intelligens urinő 4 férfitagból álló családhoz azonnali belépésre kerestetik. Ajánlatok: G. A. L. címre Budapest, Dalszínház-utca 8. II/9.

Középiskolai vallástanárnál

egy-két vidéki tanuló kitűnő ellátás-

ban részesül. — Szigorú tanári felügyelet.

Dr. Winkler, Nefelejts-u. 58.

ZSOLDOS tanintézet

a legjobb sikerrel készít, elő

magánvizsgákra

VII., Dohány-utca 84. sz.

Zsidó szépirodalmi művek,
imakönyvek, selyem- és gyapjuteszok, valamint
az összes szertartási cikkek nagy választékban, a
legolcsóbb árban kaphatók

Schwartz Ignácz utóda

könyvkereskedésében, VI., Király-utca 8.

Veszek zsidó tárgyu könyveket
és könyvtárakat magas árban.

Velour és filz férfi- és női kalapok átala-
kítását legszebb kivitelben készíti:

LÖWY KALAPGYÁR

Budapest, VII., Károly-körút 9. sz.

(Hadik-palota, az udvarban.)

ISKOLÁKBÓL KISZORULT

növendékeket felvesz polgári iskolai
és leánygimnáziumi tanfolyamaira az
Előkészítő, korrepetáló és továbbképző leányiskola

Igazgató: SEBES ERZSÉBET VIII., Köfaragó-u. 3.

— Szombatot tartóknak külön tanfolyamok. —

Sirkövek Löwy József sírkőraktárában Budán II., Fő-utca 88.

Közismert jutányos árak és szolid kiszolgálás. :: Mintakönyv díj- és bérmentesen. Telefon: 146-97. (Saját házában.)

Megnyiták Európa szálloda éttermei,

Pfeifer, H-gyvező-utca és Szerécsen-utca sark. Szigorúan kóser. Eső
rangu modern helyiség. Vendégeim részére rezerválk szobát.
Sürgőnycim: Pfeifer étterem, Európa.

Magyar, héber KÖNYVEK, zsidó szertartási
új és használt cikkek kaphatók

MÜLLER könyvkereskedésében

Budapest, VI., Laudon-utca 2.

KÖNYVEKET LEGMAGASABBÁRON VESZÉK

Hatschek és Farkas optikai és tényleg Budapest.
szeti szaküzlete ::

Főüzlet: IV., Károly-király-ut 26.

Fiók: VI., Andrássy-ut 31.

SIREMLÉKEK

Alapított 1872. évben.

KOHN ARNOLD

VII., Károly király-ut 15. szám.

Legnagyobb raktár síremlékekben minden

ár és kivitelben. Szombaton és izraelita

Telefon József 115-08.

Ünnepnapokon zárva.

LEGOLCSÓBBAN!

ALAPITTATOTT 1890.

FÜSZER, GYARMATÁRU, CU-STEIN BERNÁT

KORKA ÉS DÉLIGYÜMÖLCS

CÉGNÉL

Budapest. IX., Rádai-utca 9. szám.

Fiatalos üde arcórt varázsol első 10 nap alatt a Dr. Kayserling-féle Hyvarjon szépitőszert. Ára 25 K.
GROSS ANTAL Budapest, VIII., József-körút 23. szám. félem. 1.

Hajszálakat hölgyek arcáról, karjáról végleg kiirtja felelősséggel Pollák Sarolta kozmetikai intézete
Andrássy-ut 38. I., :: »Miracle« hajeltávolítószert szétküldése utánvétellel. :: Szépségápolás. :: Szemölcsirtás.